

NÂNG QUAN HỆ VIỆT-NGA LÊN TẦM ĐỐI TÁC CHIẾN LƯỢC TOÀN DIỆN

Ths. Lê Thanh Vạn
Ths. Lê Quỳnh Nga
ĐHTH RUDN, Mátxcova

Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam Trương Tấn Sang đã sang thăm chính thức LB Nga từ ngày 26 đến 30 tháng 7 năm 2012. Đây là chuyến thăm đầu tiên của ông đến LB Nga với cương vị Chủ tịch nước (từ 25/7/2011). Còn đối với V. Putin, đây cũng là cuộc gặp đầu tiên với vị nguyên thủ quốc gia của Việt Nam kể từ khi ông Putin nhậm chức Tổng thống Nga nhiệm kỳ 3 (7/5/2012)¹. Cuộc gặp cấp cao đầu tiên của hai nguyên thủ quốc gia trong đầu nhiệm kỳ của các ông có tầm quan trọng đặc biệt còn bởi lẽ những đường hướng trong chính sách của mỗi nước đối với nước kia sẽ được xác định ổn định cho một giai đoạn tương đối dài, chí ít là trong 4-6 năm tới, phù hợp với nhiệm kỳ lãnh đạo của các ông.

Những mốc chính trong quan hệ giữa hai nước Việt Nam-LB Nga trong thập kỷ qua cho thấy: Cuối tháng 2 đầu tháng 3 năm 2001, Tổng thống LB Nga V. Putin đã thực hiện chuyến thăm đầu tiên của một vị nguyên thủ quốc gia đến Việt Nam, và cùng với việc ký Tuyên bố chung về Quan hệ đối tác chiến lược Việt-Nga, chuyến đi đã mở ra

một chương mới trong lịch sử phát triển quan hệ hai nước: *quan hệ của các đối tác chiến lược*. Từ đó đến nay, nhân dân hai nước Việt Nam và LB Nga tích cực thực hiện các mục tiêu và nhiệm vụ của quan hệ đối tác chiến lược được hàm chứa trong Tuyên bố chung. Những thành tựu đạt được trong hợp tác song phương Việt-Nga đã chứng minh rõ tính đúng đắn của những đường hướng chiến lược do lãnh đạo hai nước vạch ra cách đây hơn 10 năm.

Hiện nay, các mối quan hệ Việt-Nga kế thừa những di sản quý báu từ thời Xô viết, phát huy những kết quả gặt hái được trong thời gian qua, đang đòi hỏi phải tăng tốc hơn nữa, đổi mới về hình thức, làm sâu sắc về nội dung để đưa mối quan hệ song phương Việt-Nga lên tầm cao mới, song hành và vượt lên, nếu có thể, trước các đối thủ trong một thế giới cạnh tranh khốc liệt, nhằm đáp ứng lợi ích của nhân dân hai nước, hòa bình và ổn định trên thế giới.

Nhằm mục đích đó, chuyến thăm LB Nga của Chủ tịch nước Trương Tấn Sang lần này có sứ mạng lịch sử cao cả: Xác định sự tồn tại khách quan, vững chắc và thực chất hiệu quả của mối quan hệ đối tác chiến lược

¹ Nhiệm kỳ thứ nhất và thứ hai, mỗi nhiệm kỳ 4 năm (2000-2004), (2004-2008); nhiệm kỳ thứ ba: 6 năm (2012-2018).

Việt-Nga trong hơn 10 năm qua và đề ra phương hướng, nhiệm vụ và mục tiêu mới của sự hợp tác này trong những thập kỷ tới; Trên cơ sở đó nâng quan hệ đối tác chiến lược Việt-Nga lên tầm cao hơn - ***quan hệ đối tác chiến lược toàn diện***. Đây là nhu cầu và đòi hỏi của thực tế ở mỗi nước, phù hợp với xu thế phát triển chung của thời đại.

1. Việc chuẩn bị chu đáo là một trong những yếu tố dẫn tới thành công

Chính vì có tầm quan trọng đặc biệt như vậy, nên việc chuẩn bị cho chuyến thăm cũng được hai bên triển khai rất tỷ mỉ, kỹ càng. Các cơ quan ngoại giao của hai nước lên kế hoạch, tính toán, căn chỉnh đến từng giờ, từng phút trong chương trình hoạt động diễn ra trong 5 ngày của Chủ tịch và Đoàn ở LB Nga tại nhiều địa điểm cách xa nhau hàng ngàn km: Lễ đón và hội kiến của Chủ tịch Trương Tấn Sang với Thủ tướng D. Medvedev tại Mátxcova (26/7). Cuộc gặp cấp cao với Tổng thống V. Putin (27/7) tại thành phố nghỉ mát Sochi nổi tiếng nằm trên bờ biển Đen ở miền nam nước Nga, nơi các nhà lãnh đạo Liên Xô trước đây và Nga hiện nay vẫn thường tiếp khách quốc tế và nơi sẽ diễn ra Thế vận hội Olympic mùa đông năm 2014; Thăm khu tự trị Nenetsk ở miền bắc nước Nga và tham dự Lễ khai trương đón nhận dòng dầu đầu tiên từ một khu mỏ thuộc Liên doanh dầu khí Việt-Nga (29/7)...

Việc chuẩn bị nội dung các văn kiện cho chuyến thăm cũng đã được các cơ quan hữu

quan của hai nước bắt đầu triển khai nhiều tháng trước đó. Các văn bản, nhất là văn bản của Tuyên bố chung đã được soạn thảo, cân nhắc kỹ càng nhiều lần đến từng câu, từng chữ, làm sao thật súc tích, cô đọng, dễ hiểu, nhưng lại phải phản ánh thật chính xác, đầy đủ nội dung sâu sắc những tư tưởng chiến lược của lãnh đạo hai nước.

Khỏi các cơ quan kinh tế rà soát những vấn đề hợp tác kinh tế có triển vọng (các biện pháp nhằm tăng cường trao đổi kinh tế-thương mại song phương; tiếp tục mở rộng hợp tác thăm dò và khai thác dầu khí; triển khai công tác chuẩn bị xây dựng nhà máy điện hạt nhân đầu tiên ở Việt Nam; mở rộng hợp tác trong các lĩnh vực khác như công nghiệp, nông-lâm-ngư nghiệp, viễn thông v.v...); Các cơ quan văn hóa-nghệ thuật, du lịch-thể dục thể thao tìm những điểm nhấn trong hợp tác làm sao để hai dân tộc gần gũi nhau hơn về tâm hồn; Các cơ quan khoa học, y tế, giáo dục của hai nước tìm các biện pháp tăng cường và mở rộng các lĩnh vực hợp tác do mình quản lý. Đáng chú ý, trong khuôn khổ chuyến thăm, các vấn đề về hợp tác quân sự, kỹ thuật quân sự và an ninh cũng được hai bên đặc biệt quan tâm, nhất là trong bối cảnh hiện nay, khi các cuộc tranh chấp lãnh thổ ngoài Biển Đông vẫn đang tăng lên.

Việc chuẩn bị kỹ càng đến từng chi tiết cả về mặt hình thức lẫn nội dung cho chương trình hoạt động của Đoàn Chủ tịch nước, cũng như các văn kiện sẽ ký kết có sự tham

gia của các nhà ngoại giao chuyên nghiệp, các GS, TS - chuyên gia đầu của hai nước trong các lĩnh vực hợp tác song phương Việt-Nga, các chuyên gia về quân sự, và trên nữa là các vị lãnh đạo đầu ngành có nhiệm vụ tiếp thu, cập nhật những kiến nghị, đề xuất từ các cấp dưới, cũng như từ các chuyên gia để báo cáo và xin Chủ tịch nước cho ý kiến chỉ đạo cuối cùng.

Kết quả là sau nhiều tháng lao động miệt mài, sáng tạo với tầm nhìn xa, trông rộng về tương lai của quan hệ song phương Việt-Nga, trong thời gian chuyển thăm, Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam Trương Tấn Sang và Tổng thống LB Nga Vladimir Putin đã thông qua bản ***Tuyên bố chung về tăng cường quan hệ đối tác chiến lược toàn diện giữa Cộng hòa XHCN Việt Nam và LB Nga***, trong đó đúc kết toàn bộ các mối quan hệ hợp tác song phương Việt-Nga trong 10 năm qua; Phản ánh trạng thái và phương hướng phát triển của mối quan hệ này trong thế kỷ XXI theo hướng nâng lên thành ***đối tác chiến lược toàn diện***; Đồng thời, chứng kiến lễ ký gởi các văn kiện hợp tác chuyên ngành của hai nước gồm 6 thỏa thuận về hợp tác trong nhiều lĩnh vực khác nhau, cụ thể là:

- Nghị định thư phê chuẩn Hiệp định giữa CH XHCN Việt Nam và LB Nga về tương trợ tư pháp và pháp lý trong các vấn đề dân sự và hình sự;

- Nghị định thư bổ sung Hiệp định giữa CH XHCN Việt Nam và LB Nga về tương trợ tư pháp và pháp lý trong các vấn đề dân sự và hình sự ký ngày 25 tháng 8 năm 1998;

- Bản ghi nhớ giữa Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn Việt Nam và Bộ Nông nghiệp LB Nga về tăng cường hợp tác trong lĩnh vực nông nghiệp;

- Bản ghi nhớ giữa Tổng cục Hải quan Việt Nam và Cơ quan Hải quan LB Nga về trao đổi các số liệu thống kê thương mại hàng hoá xuất khẩu;

- Kế hoạch hành động chung trong đấu tranh chống các vi phạm hải quan giữa Tổng cục Hải quan Việt Nam và Cơ quan Hải quan LB Nga;

- Chương trình hợp tác giữa Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Việt Nam và Bộ Văn hóa LB Nga trong lĩnh vực văn hóa cho giai đoạn 2013-2015;

- Thỏa thuận về hợp tác khoa học giữa Viện khoa học và Công nghệ Việt Nam và Viện Hàn lâm Khoa học LB Nga cho giai đoạn 2012-2017;

- Biên bản ghi nhớ về việc Gazprom cung cấp khí hóa lỏng cho Tập đoàn dầu khí Quốc gia Việt Nam từ khu vực Viễn Đông của LB Nga.

Từ danh sách các văn kiện vừa được ký kết cùng với rất nhiều hiệp ước, hiệp định, thỏa thuận đã được ký kết trước đây, hiện đang điều tiết hiệu quả các mối quan hệ song phương Việt-Nga, đã thấy được bức tranh

chung, quy mô, đa dạng của mối quan hệ giữa hai nước Việt Nam - LB Nga hiện nay và triển vọng phát triển trong đầu thế kỷ XXI. Trong tương lai, số lượng các văn kiện về quan hệ song phương sẽ ngày một tăng, đáp ứng sự điều tiết các mối quan hệ song phương Việt-Nga ngày càng đa dạng và toàn diện hơn.

2. Cùng có lợi – nguyên tắc cơ bản của mối quan hệ đối tác chiến lược Việt-Nga

Chủ đề quan trọng nhất được đề cập, trao đổi ở tất cả các cuộc hội đàm giữa Chủ tịch nước Trương Tấn Sang với các nhà lãnh đạo cao nhất của nước Nga (Tổng thống V. Putin, Thủ tướng D. Medvedev, Phó Chủ tịch Hội đồng Liên bang, Phó Chủ tịch thứ Nhất Duma Quốc gia v.v...) là vấn đề hợp tác kinh tế-thương mại trên cơ sở cùng có lợi giữa hai nước Việt Nam và LB Nga. Hai bên hài lòng nhận thấy rằng kết quả và triển vọng của quan hệ kinh tế-thương mại Nga-Việt là rất tốt đẹp, theo đó kim ngạch thương mại hai chiều năm 2011 tăng 25% so với năm 2010, đạt hơn 3 tỷ USD. Đồng thời, mục tiêu phấn đấu đến năm 2015 sẽ nâng lên đến mức 5 tỷ USD.²

Ngoài ra, hai bên quan tâm trao đổi các vấn đề về phát triển mối quan hệ trong nhiều lĩnh vực như công nghiệp, năng lượng, khí

đốt và công tác triển khai dự án xây dựng nhà máy điện hạt nhân đầu tiên tại Việt Nam.

Vấn đề hợp tác trong lĩnh vực thăm dò và khai thác dầu khí là điểm nhấn trong các cuộc hội đàm cấp cao Việt-Nga. Chủ tịch nước Trương Tấn Sang và Tổng thống V. Putin đã dành sự chú ý đặc biệt cho trao đổi về triển vọng to lớn của hợp tác song phương trong lĩnh vực tiếp tục thăm dò và khai thác dầu khí ở thêm lục địa nằm trong vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam; Đẩy mạnh triển khai thăm dò và khai thác dầu khí trên lãnh thổ của LB Nga và trong tương lai sự hợp tác này sẽ được mở rộng sang cả các nước thứ ba. Sự kiện đầy ý nghĩa là trong ngày 29/7/2012, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang và Thống đốc Khu Tự trị Nenetsk Igor Fedorov đã dự lễ đón dòng dầu đầu tiên khai thác tại một mỏ thuộc khu vực Tây Khosedayusk. Trong buổi lễ, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã phát biểu hoan nghênh tập thể lao động đang làm việc tại đây và trao phần thưởng của Chính phủ Việt Nam cho những cá nhân đã có thành tích xuất sắc, đóng góp vào sự phát triển hợp tác trong lĩnh vực dầu khí của hai nước. Còn Thống đốc Igor Fedorov đánh giá cao sự tham gia của Việt Nam trong lĩnh vực hợp tác này, nhiều lần gọi Việt Nam là “cường quốc”.

Từ đỉnh cao của sự hợp tác hiệu quả ngày hôm nay, hãy điểm lại những mốc chính ghi nhận sự trưởng thành, đi lên của sự hợp tác dầu khí Việt-Nga đầy triển vọng này.

² RIA Novosti, ngày 27/7/2012. Đây chỉ là các số liệu về buôn bán chính ngạch của các mặt hàng thông thường, chưa bao gồm các mặt hàng quân sự và buôn bán tiểu ngạch. Theo các chuyên gia, tổng giá trị buôn bán thương mại sẽ cho con số lớn hơn nhiều.

+ Sự kiện quan trọng và đáng nhớ nhất đánh dấu sự khởi đầu hợp tác dầu khí Việt-Xô, cũng đồng nghĩa với sự ra đời của ngành dầu khí quốc gia Việt Nam, là lễ ký Hiệp định thành lập Xí nghiệp liên doanh Dầu khí “Vietsovpetro” có trụ sở tại thành phố Vũng Tàu vào năm 1980. Đáng chú ý, vào tháng 12/2010, trên cơ sở làm ăn có hiệu quả của xí nghiệp, sự đóng góp đáng kể cho ngân sách của hai nước, Việt Nam và LB Nga đã quyết định gia hạn thêm thời gian hoạt động của xí nghiệp liên doanh này gần 20 năm nữa, tới ngày 31/12/2030.

Trong hơn 30 năm hoạt động (1980-2012), Liên doanh “Vietsovpetro” đã khai thác được gần 200 triệu tấn dầu thô, chiếm khoảng 60% tổng sản lượng dầu mỏ và gần 100% tổng sản lượng khí đốt do Việt Nam khai thác. Hiện nay, “Vietsovpetro” đã trở thành lá cờ đầu của ngành công nghiệp dầu khí Việt Nam và lọt vào top 10 công ty khai thác dầu khí đạt hiệu quả kinh tế cao nhất của thế giới.

Trong hơn 3 thập kỷ qua, ngoài “Vietsovpetro”, Việt Nam và Nga đã thành lập thêm những liên doanh mới chuyên thăm dò và khai thác dầu khí. Theo thỏa thuận đạt được trước đó giữa chính phủ hai nước, tháng 7/2008, Tập đoàn Dầu khí quốc gia Việt Nam (PetroVietnam-PVN) và Tập đoàn Zarubezneft đã thành lập Xí nghiệp liên doanh “RusVietPetro” (RVP) nhằm tham gia phát triển các mỏ dầu tại LB Nga và ở cả các

nước thứ ba, trong đó có Cuba³. Trong điều kiện khắc nghiệt của khu vực cực Bắc nước Nga, RVP và các nhà thầu đã thực hiện một khối lượng công việc rất lớn để đến ngày 30/9/2010, xí nghiệp đã hân hoan đón nhận dòng dầu đầu tiên từ mỏ Bắc Khosedayusk trên lãnh thổ LB Nga. Đây là sự kiện rất quan trọng, đánh dấu bước phát triển mới của Liên doanh khi quy mô của nó đã mở rộng, vượt ra khỏi biên giới của Việt Nam. Theo dự kiến, trong năm 2012, sản lượng khai thác của RVP sẽ tăng lên trên 2 triệu tấn và sẽ đạt 5-5,5 triệu tấn năm vào 2018.

Trong tương lai gần, đến năm 2020, tính hiệu quả của sự hợp tác trong lĩnh vực năng lượng sẽ đóng vai trò quyết định. Hai bên sẽ chú ý nhiều hơn cho sự phát triển hợp tác để thực hiện các chương trình chung trên lãnh thổ LB Nga, trong đó có vùng Xibiria và Viễn Đông của Nga.

+ Một vấn đề quan trọng và mang tính thời sự cấp bách trong quan hệ Việt-Nga là vấn đề thành lập khu vực thương mại tự do giữa Việt Nam và Liên minh Hải quan. Về vấn đề này, tại Diễn đàn Kinh doanh Việt-Nga ngày 30/7/2012, Chủ tịch Trương Tấn Sang tuyên bố: Việt Nam đặt nhiều hy vọng vào việc thành lập khu vực thương mại tự do với Liên minh Hải quan. Ông nói: *“Việc thành lập khu vực thương mại tự do có thể là một bước đột phá trong hợp tác kinh tế và*

³ Đình Lanh. Vietnamplus.vn ngày 27/7/2012.

thương mại Việt-Nga. Việt Nam sẵn sàng cung cấp tất cả những điều kiện thuận lợi nhất cho doanh nghiệp Nga. Các lĩnh vực ưu tiên là dầu khí, thông tin liên lạc, xây dựng, năng lượng hạt nhân và du lịch. Bên cạnh đó, Việt Nam có thể trở thành bàn đạp (cầu nối) để Nga đầu tư vào các nước ASEAN. Về phần mình, Việt Nam quan tâm đầu tư vào các khu vực ở Nga, trước hết là vùng Viễn Đông và Xibia."⁴

+ Về dự án xây dựng nhà máy điện hạt nhân đầu tiên ở Việt Nam, Nga đóng vai trò quan trọng, không chỉ cung cấp công nghệ tiên tiến nhất, mà còn cung cấp tín dụng cho Việt Nam để thực hiện dự án này. Theo đề nghị của chính phủ Việt Nam, chính phủ Nga đã quyết định cho Việt Nam vay khoản tín dụng lớn đến 10 tỷ USD với lãi suất vừa phải (khoảng 3%), trong đó phần chủ yếu (8 tỷ) sẽ được dành cho dự án có ý nghĩa to lớn này. Đây được xem sẽ là "lá cờ đầu" trong hợp tác Nga-Việt thế kỷ XXI và mở ra hướng hợp tác trong lĩnh vực công nghệ cao giữa hai nước.

+ Về hợp tác trong các lĩnh vực khác như khoa học-kỹ thuật, văn hóa, giáo dục-đào tạo, y tế, du lịch, nhất là lĩnh vực giáo dục và đào tạo được dư luận xã hội và báo giới rất quan tâm. Nhiều tờ báo và các trang mạng trích dẫn những lời nói cảm động của Tổng thống Putin và Thủ tướng Medvedev

về các cuộc gặp gỡ ở Hà Nội với các lưu học sinh Việt Nam đã tốt nghiệp ở các trường đại học của Liên Xô trước đây và của Nga hiện nay khi các ông đến thăm Việt Nam. Phía Nga cho rằng hai bên cần quan tâm hơn nữa tới việc mở rộng sự hợp tác trong lĩnh vực giáo dục - đào tạo. Những sinh viên, nghiên cứu sinh Việt Nam được đào tạo ở Nga nói riêng và cộng đồng người Việt ở LB Nga nói chung thực chất sẽ là các sứ giả không thể thay thế, tham gia kết nối tình hữu nghị truyền thống và sự hợp tác giữa hai dân tộc. Có cơ sở để tin rằng nhiều người trong số họ sẽ là những người trực tiếp thực hiện những nội dung của Tuyên bố về Đối tác chiến lược toàn diện Việt-Nga trong thế kỷ XXI vừa được hai nguyên thủ quốc gia thông qua.

3. Sự tin cậy- đặc trưng của đối tác chiến lược Việt-Nga

Trong thời gian chuyến thăm Nga của Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã diễn ra nhiều cuộc gặp thật chân tình, cảm động giữa Chủ tịch với nhiều người Nga, từ Tổng thống V. Putin, Thủ tướng D. Medvedev, đến các vị hoạt động lão thành như cựu Đại sứ Liên Xô tại Việt Nam B. N. Saplin (năm nay đã ngoài 80 tuổi)⁵ và các công nhân bình thường trên công trình khai thác dầu khí ở

⁴ Rossiskaya gazeta (Báo Nga), RIA Novosti và Đài Tiếng nói nước Nga, ngày 30,31/7/2012.

⁵ B. N. Saplin (sinh 8/9/1931), nguyên Đại sứ Liên Xô tại Việt Nam từ 1974-1986. Đây là giai đoạn Liên Xô dành cho Việt Nam nhiều sự giúp đỡ to lớn và quý báu. Nhiều công trình hợp thành xương sống của nền công nghiệp Việt Nam đã được xây dựng, trong đó có thủy điện Hòa Bình, Trị An, nhiệt điện Phả Lại, nhà máy Ximăng Bim Sơn, cầu Thăng Long v.v...

Nenetsk, hoặc công trường xây dựng Trung tâm Văn hóa – Thương mại Insentra ở Mátxcova.

Hàng triệu người xem truyền hình ở cả hai nước đã được chứng kiến hình ảnh Tổng thống V. Putin và Chủ tịch nước ta ôm hôn nhau thắm thiết khi gặp mặt và V.Putin tự lái xe chở Chủ tịch nước Trương Tấn Sang từ tòa nhà hội đàm sang nơi họp báo. Những hình ảnh này chỉ có trong quan hệ bạn bè truyền thống, và quan hệ anh em gần gũi. Thủ tướng Medvedev nói trong cuộc hội kiến với Chủ tịch nước ta: *“Nga và Việt Nam là những người bạn thân thiết và là đối tác chiến lược của nhau”*⁶.

Chuyên gia Nga hàng đầu về Việt Nam học của Trung tâm nghiên cứu Việt Nam và ASEAN thuộc Viện Viễn Đông Viện HLKH LB Nga (RAN) A. Voronhin đánh giá tính chất của quan hệ đối tác chiến lược Việt-Nga là hội tụ đủ cả hai yếu tố “độ tin cậy cao và đôi bên cùng có lợi”. Đây cũng là điểm khác biệt của đối tác chiến lược Việt-Nga so với đối tác chiến lược Việt-Trung, hoặc quan hệ Việt-Mỹ chỉ có một yếu tố là “đôi bên cùng có lợi”. Nói một cách khác, tính chất của mối quan hệ đối tác chiến lược Nga-Việt khác về cơ bản so với tính chất của quan hệ giữa Việt Nam với Trung Quốc, hoặc với Mỹ.

Mặc dù chế độ chính trị ở Nga đã thay đổi, đảng cầm quyền là Đảng Nước Nga

Thống nhất, song Đảng Cộng sản (ĐCS) LB Nga (KPRF) vẫn là chính đảng lớn thứ hai ở Nga. Tính tới mối quan hệ tốt đẹp giữa những người cộng sản Việt Nam và LB Nga, trong khuôn khổ của chuyến thăm, ngày 30/7/2012 Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã có cuộc gặp chân tình với đồng chí G. Zuiganov, Chủ tịch Đảng Cộng sản LB Nga. Tại cuộc gặp, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã bày tỏ tin tưởng rằng mối quan hệ truyền thống giữa ĐCS Việt Nam và ĐCS LB Nga sẽ tiếp tục củng cố và phát triển. Chủ tịch ĐCS LB Nga cũng tuyên bố rằng: Những người cộng sản Nga sẽ ủng hộ đường lối của lãnh đạo LB Nga nhằm củng cố mối quan hệ đối tác chiến lược toàn diện với Việt Nam, đồng thời sẽ tiếp tục tác động để mở rộng sự phát triển các quan hệ kinh tế-thương mại với Việt Nam.⁷

Đáng chú ý, sự tin cậy trong quan hệ giữa hai nước được thể hiện trong hợp tác về lĩnh vực quân sự và kỹ thuật quân sự. Hãng Interfax ngày 28/7/2012 đưa tin chi tiết về nội dung cuộc gặp giữa Bộ trưởng Quốc phòng Nga A. Serdyucov và Thứ trưởng Bộ Quốc phòng Việt Nam, Thượng tướng Trương Quang Khánh. Theo đó Nga sẽ cung cấp trang thiết bị kỹ thuật và vũ khí cho lực lượng vũ trang của Việt Nam và tiếp tục đào tạo đội ngũ cán bộ khoa học, chuyên gia cho Quân đội Nhân dân Việt Nam tại các trường quân sự nổi tiếng của LB Nga, nơi đã từng

⁶ Đài tiếng nói nước Nga, ngày 26/7/2012.

⁷ Theo RIA Novosti, ngày 30/7/2012.

đào tạo rất nhiều sỹ quan, chuyên gia quân sự cho Việt Nam, những người đã có đóng góp quan trọng vào thắng lợi của nhân dân Việt Nam trong cuộc đấu tranh vì độc lập, tự do và thống nhất Tổ quốc trước đây.

Cũng trong khuôn khổ chuyến thăm của Chủ tịch nước, cuộc gặp của Quốc vụ khanh, Thứ trưởng Bộ Nội vụ Nga Zubov với Thứ trưởng Bộ Công an Tô Lâm đã được tổ chức, trong đó nêu rõ hai bên đã thỏa thuận chú trọng thúc đẩy hợp tác trong các lĩnh vực quan trọng như đấu tranh chống tội phạm kinh tế, chống tội phạm có tổ chức xuyên quốc gia; sẽ ký thỏa thuận hợp tác giữa hai Bộ Công an giai đoạn 2013-2015 trong chuyến thăm Nga của Bộ trưởng Trần Đại Quang vào tháng 9/2012 tới đây.⁸

Vấn đề về Cam Ranh, một vấn đề hết sức nhạy cảm và quan trọng, cũng đã được đề cập tại các cuộc hội đàm Việt-Nga. Trong hội đàm cấp cao, cũng như trong trả lời phỏng vấn báo chí, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã khẳng định rằng Cam Ranh là hải cảng của Việt Nam và *“Việt Nam sẽ không cho bất cứ nước nào thuê đất để xây dựng căn cứ quân sự trên lãnh thổ của mình”*. Tuy nhiên, do LB Nga là đối tác chiến lược của Việt Nam, nên Việt Nam dành ưu tiên cho Nga được thành lập tại Cam Ranh Điểm Cung ứng hậu cần-kỹ thuật cho các tàu biển của Nga. Nhiệm vụ của Điểm này rõ ràng: Cung ứng thực phẩm, nước

ngọt, những nhu yếu phẩm, xăng dầu cho các tàu biển và bố trí nơi ăn uống, nghỉ ngơi cho thủy thủ đoàn sau những chuyến đi biển dài ngày. Như vậy, Điểm Cung ứng này hoàn toàn không phải là căn cứ quân sự.

Do vấn đề nhạy cảm, trong thời gian chuyến thăm Nga của Chủ tịch nước Trương Tấn Sang, báo chí Nga và thế giới dẫn lời tuyên bố của Phó Đô đốc Hải quân Nga Victor Cherkov: *“Đường như ngoài Việt Nam, hải quân Nga cũng đang nghiên cứu khả năng quay trở lại quần đảo Sâysen và Cuba. Tuy nhiên, ngay sau đó, đại diện Bộ Quốc phòng Nga, và đặc biệt Bộ trưởng Ngoại giao LB Nga S. Lavrov đã tuyên bố rõ ràng: “Nga không có kế hoạch xây dựng căn cứ quân sự ở nước ngoài”*. Như vậy, các thông tin về việc Nga quay trở lại 3 nước nêu trên đã bị một số phương tiện thông tin đại chúng thổi phồng và đưa tin thiếu chính xác.

Nhưng theo các chuyên gia đánh giá, việc Việt Nam dành cho Nga ưu tiên thành lập cho dù chỉ là Điểm cung ứng vật chất - kỹ thuật ở Cam Ranh thì đó cũng là biểu hiện của sự tin cậy to lớn trong quan hệ giữa hai nước. Điều này thật có nghĩa đối với Nga trong bối cảnh Nga đang tăng cường triển khai chiến lược Châu Á-Thái Bình Dương của mình. Còn đối với Việt Nam, điều đó có nghĩa là ta có thêm một người bạn tốt bên cạnh để vững tâm khi bão tố quanh nhà chưa tan hết.

⁸ Báo mạng của Bộ Nội vụ LB Nga. www.mvd.ru

Lịch sử của vấn đề cho thấy, sau khi Mỹ rút khỏi cảng Cam Ranh của Việt Nam, Liên Xô đã được Việt Nam cho phép có mặt tại quân cảng này. Tuy nhiên, trong giai đoạn lịch sử đó, phần vì Nga đã thay đổi chiến lược toàn cầu theo hướng chỉ chú trọng vào khu vực Châu Âu-Đại Tây Dương (còn được gọi là Chiến lược hướng Tây), cũng như do những biến cố lịch sử lớn lao trong nước đầy Liên Xô và sau này là Nga rơi vào tình trạng “lực bất tòng tâm”, nên thực chất sự có mặt của Nga ở Cam Ranh chỉ là hình thức. Nhưng cho dù thế nào, sự có mặt ấy chưa bao giờ gây phương hại cho lợi ích an ninh của Việt Nam nói riêng, và của toàn khu vực nói chung.

Trong bối cảnh hiện nay, khi quan hệ kinh tế - thương mại của Nga với khu vực Đông Nam Á ngày được tăng cường, nhất là Nga có lợi ích trong quan hệ hợp tác kinh doanh sản xuất (thăm dò và khai thác dầu khí ở Biển Đông) với Việt Nam, việc tàu thuyền của Nga tăng cường sự có mặt tại khu vực là điều dễ hiểu.

Xét mục tiêu chiến lược của Nga ở khu vực Châu Á-Thái Bình Dương là lấy việc giữ gìn hòa bình, ổn định làm trọng, và trên cơ sở đó thu hút vốn đầu tư của các nước châu Á tham gia vào việc hợp tác xây dựng kinh tế-xã hội tại các vùng Xibia và Viễn Đông rộng lớn của Nga, thì khả năng Nga gây va chạm, xung đột với các nước, nhất là với các nước lớn, là không thể có. Tuy nhiên, việc

Nga tăng cường sự hiện diện của mình trên các đại dương với “bộ ba chiến lược” hùng mạnh (tàu ngầm, tên lửa vượt đại châu và máy bay ném bom chiến lược thế hệ mới)⁹ sẽ một mặt khẳng định lại vị thế cường quốc của Nga mà không ai có thể bỏ qua, đồng thời Nga sẽ là một trong những nhân tố đảm bảo hòa bình và ổn định trong khu vực Châu Á- Thái Bình Dương.

Về vấn đề giải quyết các tranh chấp lãnh thổ tại Châu Á –TBD nói chung và Biển Đông nói riêng, quan điểm của Nga và Việt Nam được thể hiện rõ trong Tuyên bố chung: *“Hai bên cho rằng các tranh chấp lãnh thổ và các tranh chấp khác tại không gian Châu Á - Thái Bình Dương cần được giải quyết chỉ bằng biện pháp hòa bình, không sử dụng vũ lực hoặc đe dọa sử dụng vũ lực, trên cơ sở luật pháp quốc tế hiện hành, nhất là Hiến Chương Liên hợp quốc và Công ước Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982. Hai bên ủng hộ việc thực thi đầy đủ Tuyên bố về Ứng xử của các bên ở Biển Đông năm 2002 và tiến tới sớm xây dựng Bộ Quy tắc ứng xử của các bên ở Biển Đông”*¹⁰. Như vậy, quan điểm của hai bên về vấn đề này là trùng khớp. LB Nga hoàn toàn nhất trí và ủng hộ quan điểm của Việt Nam về giải quyết các

⁹ Theo chương trình hiện đại hóa quân đội Nga từ nay đến 2010, Nga sẽ chi khoảng 23.000 tỷ rúp, tương đương hơn 700 tỷ đôla chủ yếu cho sản xuất các loại vũ khí tối tân nhất, trong đó có cả những vũ khí chưa nước nào có.

¹⁰ Xem mạng Bộ Ngoại giao: www.mofa.gov.vn, ngày 2-5/8/2012.

tranh chấp ở Biển Đông, nhưng chỉ bằng biện pháp hòa bình.

Chiến lược cân bằng Á-Âu của LB Nga, thực chất là tăng cường sự chú ý, quan tâm hơn đến các bạn bè truyền thống của Nga ở châu Á, trong đó có Trung Quốc, Ấn Độ và Việt Nam... đang được cộng đồng quốc tế hoan nghênh. Có căn cứ để khẳng định rằng chiến lược ấy (còn được gọi là Chiến lược Cân bằng Đông-Tây) sẽ góp phần ngăn chặn những mưu toan gây xung đột trong khu vực, bảo vệ chính nghĩa, hòa bình và ổn định ở Châu Á-Thái Bình Dương nói chung và ở Đông Nam Á nói riêng. Nhiều người tin ở nước Nga vì lịch sử đã chứng minh rằng Nga luôn hy sinh để bảo vệ chính nghĩa (Trong chiến tranh chống Napoleon giải phóng toàn châu Âu 1812-1814; Trong chiến tranh diệt phát xít giải phóng Đông Âu 1941-1945; Dành sự ủng hộ chí tình và to lớn cho nhân dân Việt Nam và nhiều dân tộc khác trong đấu tranh vì độc lập và tự do; Ít khi nào Nga bỏ rơi bạn bè, đồng minh của mình, ví dụ Nga đang kiên định ủng hộ Syria.)

Một kết quả quan trọng nữa của chuyến thăm đó là lãnh đạo hai nước khẳng định sự quan tâm lớn đến cộng đồng người Việt đang làm ăn sinh sống tại LB Nga và người Nga ở Việt Nam. Tuyên bố chung nêu rõ: Nguyên thủ hai nước ghi nhận sự đóng góp to lớn của các công dân Việt Nam đang làm việc và học tập tại Nga và của công dân Nga đang làm việc và học tập tại Việt Nam vào việc duy trì

và tăng cường mối quan hệ hữu nghị truyền thống và hợp tác toàn diện giữa hai nước, hai dân tộc; Thỏa thuận tạo mọi điều kiện thuận lợi cho cộng đồng người Việt Nam tại Nga và cộng đồng người Nga tại Việt Nam học tập, làm việc ở mỗi nước, phù hợp với luật pháp của mỗi nước và quan hệ đối tác chiến lược toàn diện Việt-Nga. Ngoài việc làm ăn, sinh sống và học tập, các cộng đồng này còn là cầu nối tự nhiên cho việc mở rộng không ngừng các mối quan hệ giữa hai dân tộc, là những người tham gia tích cực nhất vào việc thực hiện có hiệu quả các lĩnh vực hợp tác, trước hết là giao lưu văn hóa và hữu nghị giữa hai nước.

4. Ý nghĩa và các kết quả chính của chuyến thăm

Trong bài trả lời phỏng vấn Hãng thông tấn ITAR-TASS trước chuyến đi, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang đã nhấn mạnh: *“Hiện nay có đủ các điều kiện tiên quyết để nâng quan hệ đối tác chiến lược Việt - Nga lên cấp độ toàn diện”*.¹¹ Phó Chủ tịch thứ Nhất Đuma Quốc gia Nga I. Menikov cho rằng: Tính chất và quy mô của mối quan hệ song phương Việt – Nga hoàn toàn phù hợp với tên gọi ở mức cao hiện nay là “quan hệ đối tác chiến lược toàn diện”, đồng thời đánh giá cuộc hội đàm cấp cao giữa hai nguyên thủ quốc gia, cũng như các thỏa thuận vừa được ký kết là *“một bước tiến quan trọng theo hướng tăng cường sự hợp tác chiến*

¹¹ ITAR-TASS ngày 27/7/2012.

*lược giữa hai nước có quan hệ hữu nghị với nhau”.*¹²

Trong ngày đầu tiên của chuyến thăm, hai nhà hoạt động xã hội nổi tiếng của Việt Nam là các ông Dương Trung Quốc và Vũ Dương Ninh đã đánh giá rằng chuyến thăm Nga chính thức của Chủ tịch nước Trương Tấn Sang là “bước đột phá trong quan hệ Việt-Nga”.¹³

Chuyên gia nghiên cứu hàng đầu của Trung tâm Việt Nam học và ASEAN thuộc Viện Viễn Đông Viện HLKH LB Nga A.S. Vovonhin, trong một cuộc trả lời phỏng vấn báo chí ngày 25/7/2012 khi nói về ý nghĩa của cuộc gặp gỡ cấp cao Việt – Nga đã gọi trạng thái hiện nay của quan hệ đối tác chiến lược Nga-Việt là “đỉnh cao” của quan hệ song phương Nga-Việt; cho rằng hiện đang hội tụ đủ các điều kiện cần thiết để tiếp tục phát triển mạnh mẽ và bền vững mối quan hệ song phương (ý chí chính trị của lãnh đạo hai nước, sự trùng hợp các nhiệm vụ chiến lược trong phát triển kinh tế-xã hội của nước Nga và Việt Nam trên con đường hiện đại hóa và công nghiệp hóa, tiềm năng kinh tế, công nghiệp, công nghệ và khoa học của họ không ngừng lớn mạnh; đó còn là sự trùng hợp các lợi ích chính trị đối ngoại, trước hết là ở khu vực Châu Á-Thái Bình Dương v.v...).)

Về chính sách của Tổng thống Nga đối với Việt Nam, học giả nói: “Trên phương diện vĩ mô, sẽ không có thay đổi gì lớn”. Tổng thống V.V. Putin là người thiết lập nên mô hình hiện nay của quan hệ Nga-Việt. Cũng chính ông, ngày 1-3-2001 tại Hà Nội, đã ký Tuyên bố về Đối tác chiến lược giữa hai nước. Trong bài viết về chính sách đối ngoại của Nga trong tương lai trước bầu cử Tổng thống hồi tháng 2-2012, V. Putin khẳng định: Việc củng cố vị trí của Nga ở Châu Á-Thái Bình Dương sẽ là một trong những hướng ưu tiên của Tổng thống Nga. Còn trong phát biểu tại Lễ Nhậm chức ngày 7-5-2012, ông đã đặt Việt Nam vào hàng những đối tác chính của Nga ở Châu Á-Thái Bình Dương, chỉ sau Trung Quốc và Ấn Độ. Như vậy, có đủ cơ sở để khẳng định rằng cách tiếp cận này sẽ được Bộ Ngoại giao và các cơ quan, tổ chức khoa học của Nga tuân thủ trong khi soạn thảo Bản biên tập Mới của Chiến lược Đối ngoại dự kiến sẽ hoàn thành vào cuối năm nay.

Tuy nhiên, trong nội dung của Chiến lược sẽ có những thay đổi quan trọng theo hướng tăng yếu tố hiện đại hóa của sự hợp tác Nga-Việt, sự mở rộng về quy mô và khối lượng đầu tư và hợp tác về công nghệ mới, trong đó có việc tăng tỷ trọng của các ngành có hàm lượng khoa học cao như hàng không vũ trụ, điện tử, công nghệ thông tin, sản xuất các mặt hàng có giá trị cao.

¹² Xem Website Duma.ru ngày 28/7/2012.

¹³ Đài Tiếng nói nước Nga (Голос России), ngày 27.07.2012.

Tóm lại, chuyến thăm chính thức LB Nga của Chủ tịch nước Trương Tấn Sang vào những ngày cuối tháng 7 vừa qua là rất đúng lúc, có ý nghĩa to lớn và đạt được nhiều kết quả quan trọng, trong đó những kết quả chính là:

- *Một là*: Đã nâng được quan hệ Việt-Nga từ đối tác chiến lược lên tầm đối tác chiến lược toàn diện; tạo ra “một xung lực mới”, “một cú hích mới” trong tất cả các lĩnh vực hợp tác như chính trị, kinh tế, quốc phòng, nhân văn và du lịch... Bản Tuyên bố về Đối tác chiến lược toàn diện vừa được ký kết bắt nguồn từ 11 năm trước đây, khi tại Hà Nội năm 2001, hai nguyên thủ quốc gia đã tuyên bố về xây dựng đối tác chiến lược. Nội dung các cuộc hội đàm lần này rất toàn diện bởi vì nó không chỉ phản ánh tất cả các lĩnh vực hợp tác song phương Việt-Nga, mà còn đề cập đến các vấn đề thời sự, nhạy cảm như Biển Đông; quan tâm tới cộng đồng sống trên lãnh thổ của nhau...

- *Hai là*: Hai bên cùng khẳng định sự ủng hộ mạnh mẽ lẫn nhau (Việt Nam ủng hộ mạnh Nga trên các vấn đề quốc tế, còn Nga dành cho Việt Nam sự ủng hộ mạnh mẽ, rõ ràng trong vấn đề giải quyết những tranh chấp tại Biển Đông: Chẳng hạn, LB Nga ủng hộ việc giải quyết vấn đề chỉ bằng biện pháp hòa bình; Dựa trên cơ sở Luật Biển năm 1982, ủng hộ DOC của ASEAN; LB Nga khẳng định cùng với Việt Nam tiếp tục thăm dò và khai thác dầu khí ở Biển Đông. Về

cộng đồng người Việt ở LB Nga, Tuyên bố chung nói rõ: Hai bên khẳng định tạo điều kiện thuận lợi cho cộng đồng của nhau sinh sống và làm việc trên lãnh thổ của nhau...).

- *Ba là*: Việt Nam đã đề xuất và được LB Nga đánh giá cao về việc hai bên có thể thanh toán trao đổi thương mại bằng đồng tiền quốc gia của hai nước, chứ không nhất thiết phải dùng qua đồng USD.

- *Bốn là*: Có thể nói chuyến thăm Nga của Chủ tịch nước ta đã thành công rực rỡ. Nguyên nhân của thắng lợi này có nhiều, song có hai yếu tố chính là: Giữa hai nước có mối quan hệ truyền thống; đồng thời, có sự phối hợp tốt giữa các cơ quan hữu quan của hai nước trong việc tổ chức chuyến đi.

Trong buổi chia tay với cán bộ Đại sứ quán Việt Nam và đại diện cộng đồng người Việt tại LB Nga ra sân bay tiễn Đoàn về nước ngày 30/7/2012, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang dặn dò rằng chuyến đi đã kết thúc tốt đẹp, nội dung các cuộc hội đàm tốt, tất cả các văn bản thỏa thuận đã ký có nội dung đều tốt, “vấn đề còn lại là làm sao phải thực hiện cho thật tốt”. Đó cũng chính là lời nhắn nhủ của Chủ tịch đến tất cả các ngành, các cấp liên quan thực hiện cho tốt các thỏa thuận được ký kết để nâng quan hệ hai nước Việt-Nga vốn đang là đối tác chiến lược lên tầm cao hơn - ***đối tác chiến lược toàn diện***.